

”Valitsen itse”
(Enontekiö, Hyvinkää, Kotka, Muurola)
Ehkäisevän päihdetyön pilottihanke
Raportti vuodelta 2008

Koonnut:
Jarno Saarinen
hankekoordinaattori
Elämäni Sankari ry

Sisällys

1 HANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET.....	3
2 HANKKEEN VIITEKEHYS.....	4
3 HANKKEEN RAKENNEKRITEERIT.....	5
3.1 Hyvinvointikyselyt.....	5
3.2 Kohdennettu työskentely kouluissa.....	6
3.3 Vanhempainillat.....	7
3.4 Liikuntatapahtumat.....	8
4 TYÖSKENTELYN TULOKSIA.....	8
4.1 Enontekiö.....	8
4.2 Hyvinkää.....	9
4.3 Kotka.....	10
4.4 Muurola.....	10
5 KÄYTETYT RESURSSIT.....	11
6 TOIMINNAN JATKUVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	12
LÄHTEET:.....	14

1 HANKKEEN TAUSTA JA TAVOITTEET

Lappeenrannan kaupunki ja Elämäni Sankari ry allekirjoittivat 15.2.2006 kumppanuussopimuksen alkoholiohjelman toteuttamisesta Lappeenrannan alueella. Sopimuksessa Elämäni Sankari ry sitoutui toteuttamaan kohdennettua ehkäisevää päihdetyötä Lappeenrannan yläasteiden oppilaille, heidän vanhemmilleen ja yhteistyöverkostolle. Lappeenrannassa vuosina 2006-2008 toteutetun ”Valitsen itse” -hankkeen avulla on saatu luotua alueellinen toimintamalli ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen. (Kylmänen 2007.) ”Valitsen itse” -ehkäisevän päihdetyön hanke on kunnan ja järjestön yhteistyöhanke. Opetushallituksen myöntämällä 20 000 euron avustuksella käynnistettiin ”Valitsen itse” hankkeen mallia käyttäen toiminta Hyvinkäällä, Kotkassa, Rovaniemen Muurolassa ja Enontekiöllä syksyn 2008 aikana. Pilottikouluiksi valittiin yhdessä kunnan toimijoiden kanssa Hetan peruskoulu ja Enontekiön lukio Enontekiöltä, Härkävehmaan koulu ja Hyvinkään Yhteiskoulun lukio Hyvinkäältä, Langinkosken koulu ja Karhulan lukio Kotkasta, sekä Muurolan yläaste ja Muurolan lukio.

kuva 1; ”Valitsen itse” -hankkeen verkostoa

Syksyn aikana toteutettiin teemaviikot kaikissa edellä mainituissa kunnissa siten, että jokaisesta kunnasta valittiin kaksi pilottikoulua, peruskoulu ja lukio. Jokaisella teemaviikolla toteutettiin kohdennettu työskentely oppilaiden kanssa. Työskentelystä käytetään nimitystä ryhmäinterventio. Lisäksi teemaviikolla toteutettiin koulukohtaiset liikuntakilpailut, vanhempainillat sekä avaus- ja päätöstilaisuudet. Ryhmäinterventioiden sisällöt räätälöitiin koulu- ja luokka-asteelta ennen teemaviikkoa toteutetun hyvinvointikyselyn perusteella. Hyvinvointikysely on kouluterveyskyselyn kaltainen, mutta lyhyempi internetissä tapahtuva internet-kysely. (Kylmänen 2007.)

Hankkeen tavoitteena on:

1. lisätä kohderyhmän valmiuksia elämänhallintaan
2. vahvistaa kielteistä asennoitumista päihteisiin
3. vähentää sekä lopettaa päihteiden käyttöä
4. edistää terveyskäyttäytymistä ja lisätä päivittäistä liikuntaa
5. tukea ja vahvistaa vanhempia/huoltajia kasvatustehtävässä (koti on tärkein ehkäisevän päihdetyön ”yksikkö”)
6. tukea koulujen päihdeohjelman ja terveystiedon toteutumista käytännössä
7. tukea oppilashuoltoryhmien toimintaa
8. tukea ja kehittää alueellista ehkäisevää päihdetyötä (Kylmänen 2007.)

2 HANKKEEN VIITEKEHYS

Hanke tähtää sidosryhmien omien voimavarojen käyttöön. Sidosryhmiä ovat yläluokkien ja lukioiden oppilaat, vanhemmat/huoltajat, peruskoulut, lukiot, hallintokunnat, järjestöt, seurakunnat, yritykset, muut viranomaiset, sekä vapaaehtoiset. Kaikilla hankkeeseen mukaan tulevilla on osallistumisen ja/tai vaikuttamisen mahdollisuus hankkeen sisältöön. Elämäni Sankari ry vastaa hankkeen toimintojen koordinoinnista (toteuttaminen, seuranta ja arviointi). Hankkeen tarve on perusteltu sillä, että osallistava ja tavoitteellinen ehkäisevä

päihdetyö on myös vaikuttavaa. Ehkäisevän päihdetyön alueellinen koordinointi poistaa päällekkäisiä toimintoja ja yhdistää tehokkaasti alueelliset resurssit integroiden ne palvelujärjestelmään. Alueelta olemassa oleva tieto on vaikuttanut siihen, minkälaisia toteutusprosesseja hankkeeseen on valittu. (Kylmänen 2007.)

Hankkeen suunnittelussa on hyödynnetty osallistujien kokemukseräistä tietoa sekä ajankohtaista näyttöön perustuvaa tietoa. Hankkeen tavoitteisiin pääsyä arvioidaan palautekyselyjen avulla. Saatuja tuloksia voidaan verrata esimerkiksi Stakesin tekemiin kouluterveyskyselyjen tuloksiin, mutta laadullisia muutoksia voitaisiin arvioida ennen kaikkea samalle kohderyhmälle pitkäjännitteisesti tehdyillä kyselyillä. (Kylmänen 2007.)

3 HANKKEEN RAKENNEKRITERIT

”Valitsen itse” -hankkeen hyödynsaajat muodostuvat alueiden asukkaista, kohdennetun työskentelyn kohderyhmistä, palvelujärjestelmästä sekä hankkeen toteuttajista. Toimintaprosessien suunnittelussa on hyödynnetty toimijoiden kokemukseräinen tieto ja taito. Tietoperustana ovat olleet stakesin kouluterveyskyselyt sekä projektissa hyvinvointi- ja palautekyselyiden avulla kerätty tuore tieto. (Kylmänen 2007.)

3.1 Hyvinvointikyselyt

Kohdennetun työskentelyn tärkeimpänä tietoperustana olivat koulukohtaiset hyvinvointikyselyt. Hyvinvointikysely on internet-kysely, jossa koulujen oppilaat vastaavat päihteisiin ja terveyskäyttäytymiseen liittyviin kysymyksiin. Hyvinvointikysely noudattavaa kouluterveyskyselyn sisältöjä, mutta on lyhyempi. Kaikkiaan hyvinvointikyselyyn vastasi 1338 yläkoulun ja lukion oppilasta kohdekunnissa. Kyselyjen hyöty perustui siihen, että työskentelyssä hyödynnettiin tuoretta tietoa. Hyvinvointikyselyt toteutettiin kohdekouluissa noin kuukautta ennen kohdennettua työskentelyä, ja analysoidut tulokset olivat jo

käytössä työskentelyssä. Lisäarvona on se, että alueellisen ehkäisevän päihdetyön keinoja sekä tavoitteita päästää kehittämään ja mittaamaan, jos kyselyjä toteutetaan pitkällä aikavälillä. Erityinen lisäarvo on myös se, että kyselyyn vastasivat 7. luokkien oppilaat, jotka eivät vastaa kansallisiin kyselyihin. (Kylmänen 2007.)

3.2 Kohdennettu työskentely kouluissa

Kohdennettu työskentely eli ryhmäinterventio toteutettiin luokittain peruskouluissa ja vuosikursseittain lukioissa. Poikkeuksena oli Hyvinkään Härkävehmaan koulu, jossa koulun toiveesta ryhmäinterventiot järjestettiin vain 7. luokkalaisille. Ryhmäinterventio sisältyy määräytyy luokkatason ja hyvinvointikyselyjen tulosten mukaan. Kohdennetussa työskentelyssä tukimateriaalina ja keskustelun virittäjänä käytettiin Elämäni Sankari ry:n tuottamaa Diileri-lyhytelokuvaa.

Oppitunnin aikana oppilaille esiteltiin hyvinvointikyselyn tuottamia tuloksia ja heidän kanssaan keskusteltiin johtopäätöksistä. Keskusteluissa oppilailla oli käytössään interaktiivinen äänestyslaitteisto, jota käytettiin siten että oppilaille heijastettiin kysymyksiä tai väittämiä videotykillä valkokankaalle. Oppilaat vastasivat valitsemalla äänestyslaitteesta sopivan vaihtoehdon ja tulos heijastettiin tämän jälkeen kaikkien nähtäväksi. Tuloksesta keskusteltiin oppilaiden kanssa ja näin toteutettiin samalla ryhmään tai yksilöön kohdistunut lyhytneuvonta eli ryhmäinterventio. Tulokset jäivät talteen, joten niiden avulla kerättiin myös oppilaiden palaute toiminnan tarpeellisuudesta. Luokkatyöskentelyn tulokset on toimitettu jälkikäteen koulukohtaisina kohdekouluille, jotka voivat käyttää niitä esimerkiksi oppilashuoltoryhmän toiminnan tukena. Opettajilla oli mahdollisuus osallistua kohdennetun työskentelyn tilaisuuksiin. Oppilaiden palautteet työskentelystä kerättiin internet-kyselynä noin 2 viikkoa kohtaamisten jälkeen.

Peruskouluissa varsinkin 7. luokkien tuntityöskentelyssä pääpaino oli tupakoinnissa ja alkoholin käytössä. Muilla luokka-asteilla käsiteltiin myös huumausainekysymyksiä muun muassa kannabiksen käytön osalta. Päihteiden

käytön vaikutuksia pohdittiin terveyden, ihmissuhteiden ja vastuun kannalta. Nuorten kanssa käytiin läpi tupakoinnin lopettamista ja sen vaikeutta sekä riippuvuutta. Alkoholin käytöstä puhuttaessa käytiin läpi yleisiä asenteita, vastuuta itsestään ja kavereista sekä lakikysymyksiä. Osassa kouluista käytiin tarkemmin läpi myös esimerkiksi imppaamiseen liittyviä asioita, sillä hyvinvointikyselyt osoittivat pieniä imppausaaltoja osassa kohdekouluista.

Lukioissa toteutettiin kohdennettu ehkäisevä päihdetyö 1. ja 2. vuosikursseille. Menetelmä oli sama kuin peruskouluissa, mutta purkutilanteessa opiskelijat koottiin vuosikursseittain samaan tilaisuuteen. Hyvinvointikysely poikkesi jonkin verran peruskoululaisten kyselyistä. Siihen oli lisätty muun muassa vastaajan omaan alkoholin käyttöön ja alkoholin käyttöön ja liikenteeseen liittyvä kysymys. Mukana oli myös muuta terveystietämystä kartoittavia kysymyksiä esimerkiksi seksielämään liittyen.

3.3 Vanhempainillat

Kaikissa kohdekouluissa järjestettiin vanhempainilta, jossa käsiteltiin työskentelyjen tuloksia sekä tuettiin vanhempia kasvatustehtävässä. Osallistujille esiteltiin koulukohtaisia tuloksia sekä kerrottiin kohdennetun työskentelyn sisällöstä. Koulujen vanhempainillat olivat hyviä tilaisuuksia käsitellä päihteisiin liittyviä kysymyksiä yhdessä vanhempien kanssa, ja ne keräsivät kaikissa kunnassa runsaasti osallistujia. Hyvinvointikyselyjen tulokset ja nuorten parissa toteutetun kohdennetun työskentelyn kokemukset tarjosivat vanhemmille tarpeellista ajankohtaista tietoa. Paras asiantuntemus löytyi kuitenkin vanhemmista itsestään ja ensisijaisesti heille tarjottiin tukea kasvatukseen. Tilaisuuksissa keskusteltiin muun muassa siitä, miten toimia ongelmatilanteissa, sekä kartoitettiin vanhempien näkemyksiä erilaisista nuorten päihteiden käyttöön liittyvistä asioista interaktiivista äänestysmenetelmää käyttäen. Myös vanhempia pyydettiin arvioimaan tämän kaltaisen toiminnan tarpeellisuutta, ja palautteen mukaan toiminta koetaan tarpeelliseksi. Alueelliset toimijat kommentoivat myös omia näkemyksiään esimerkiksi liikenneturvan näkökulmasta.

3.4 Liikuntatapahtumat

Elämäni Sankari ry:n toiminnan kivijalkana on liikunnan ja valistustyön yhdistäminen. Liikunnan ja harrastusten merkityksen korostaminen näkyy vahvasti yhdistyksen työssä. Siksi jokaisella hankkeen kohdekoululla järjestettiin liikuntakorttikilpailu. Kilpailun tavoitteena oli lisätä oppilaiden päivittäistä liikkumista, sekä kiinnittää oppilaiden huomio liikuntaan. Muutaman viikon aikana koulujen oppilaat merkitsivät kaikki liikuntasuorituksensa liikuntakorttiin. Liikuntakortit kerättiin teemaviikon loppuun mennessä oppilailta ja kaikkien kortin jättäneiden kesken arvottiin palkintoja päätöstilaisuudessa. Kilpailussa ei haluttu palkita eniten liikkuvia, vaan tarkoituksena oli kannustaa jokaista liikkumaan monipuolisesti omiin resursseihin suhteutettuna.

4 TYÖSKENTELYN TULOKSIA

Kohdennetun työskentelyn sisällöt vaihtelivat paikkakunnittain, luokkatasoisin ja luokittain. Tästä syystä oppitunneilla esitetyt kysymykset eivät olleet kaikille ryhmille samat. Noin viikkoa kohdennetun työskentelyn jälkeen oppilaat vastasivat palautekyselyyn internetissä. Seuraavassa on esitelty keskenään vertailukelpoisia tuloksia luokkatyöskentelystä, sekä keskeisimpiä palautekyselyn tuloksia. Paikkakuntakohtaiset erot ovat monin paikoin erittäin merkittäviä.

4.1 Enontekiö

Enontekiöllä Hetan peruskoululla kohdattiin yhteensä 48 nuorta, joista 50,8 % oli tyttöjä ja 49,2 % poikia. 65,5 % oppilaista oli sitä mieltä, että alle 18-vuotiaiden alkoholin käyttöön tulisi puuttua nykyistä tehokkaammin. Puuttumisessa tärkeimpänä nuoret pitävät vanhempien osuutta. 52,5 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena. Oppilaita pyydettiin myös antamaan arvosana erilaisille vapaa-ajan vieton muodoille. Vapaa-ajan vieton muodot laitettiin järjestykseen seuraavasti:

1. Kavereiden kanssa oleminen
2. Harrastukset
3. Jokin muu
4. Television katselu / musiikin kuuntelu
5. Yksin / rauhassa oleminen
6. Tietokoneella / konsolilla pelaaminen, netin käyttö

Jokin muu vastausta täydennettiin sanallisesti, ja oppilaat kertoivat tarkoittavansa sillä muun muassa perheen kanssa olemista ja lemmikkien hoitoa, sekä syömistä ja nukkumista.

Enontekiön lukiossa kohdattiin yhteensä 25 nuorta, joista 64,7 % oli tyttöjä ja 35,3 % poikia. Lukion opiskelijoista 11,8 % kertoi käyttävänsä alkoholia kerta-annoksena yleensä yli 7 annosta. 37,5 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Enontekiöllä sekä peruskoululaiset että lukiolaiset vastasivat erehdyksessä samaan palautekyselyyn, joten tuloksia ei voida erotella. Oppilaista 40,9 % antoi väittämälle *Oppitunti oli yleisesti ottaen koulussamme tarpeellinen* arvosanan 4 tai 5. Väittämälle *Sain oppitunnilla uutta tietoa* arvosanan 4 tai 5 antoi 32,3 % vastaajista.

4.2 Hyvinkää

Hyvinkäällä Härkävehmaan peruskoululla kohdattiin yhteensä 94 7. luokan oppilasta, joista 40,3 % oli tyttöjä ja 59,7 % poikia. 42,8 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Hyvinkään yhteiskoulun lukiossa kohdattiin yhteensä 165 nuorta, joista 55,9 % oli tyttöjä ja 44,1 % poikia. Lukion opiskelijoista 12,3 % kertoi käyttävänsä alkoholia kerta-annoksena yleensä yli 7 annosta. 30 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Palautekyselyssä oppilaita pyydettiin antamaan oppituntiin liittyville väittämille arvosana 1-5 sen mukaan, kuinka totta he kokivat sen olevan. Arvosanan 4 tai 5 väittämälle *Oppitunti oli yleisesti ottaen koulussamme tarpeellinen* antoi 50,8 % peruskoulun 7. luokkalaisista ja 28,1 % lukiolaisista. Väittämälle *Sain oppitunnilla uutta tietoa* arvosanan 4 tai 5 antoi 42,6 % peruskoululaisista ja 20,9 % lukiolaisista. Peruskoulun oppilaista 69,4 % ja lukiolaisista 63,9 % koki oppitunnilla käytetyn Diileri-lyhytelokuvan hyödylliseksi.

4.3 Kotka

Kotkassa Langinkosken peruskoulussa kohdattiin yhteensä 423 nuorta, joista 51,4 % oli tyttöjä ja 48,6 % poikia. Koulun 8. ja 9. luokkalaisilta kysyttiin, pitäisikö alle 18-vuotiaiden alkoholin käyttöön puuttua nykyistä tehokkaammin. Vastaaajista 46 % vastasi kyllä. 59,5 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Karhulan lukiossa kohdattiin yhteensä 93 nuorta, joista 64,1 % oli tyttöjä ja 35,9 % poikia. Lukion opiskelijoista 30,2 % kertoi käyttävänsä alkoholia kertaannoksena yleensä yli 7 annosta. 62,8 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Palautekyselyssä oppilaita pyydettiin antamaan oppituntiin liittyville väittämille arvosana 1-5 sen mukaan, kuinka totta he kokivat sen olevan. Arvosanan 4 tai 5 väittämälle *Oppitunti oli yleisesti ottaen koulussamme tarpeellinen* antoi 60 % peruskoululaisista ja 49,2 % lukiolaisista. Väittämälle *Sain oppitunnilla uutta tietoa* arvosanan 4 tai 5 antoi 43 % peruskoululaisista ja 36,1 % lukiolaisista. Peruskoulun oppilaista 84,8 % ja lukiolaisista 78,7 % koki oppitunnilla käytetyn Diileri-lyhytelokuvan hyödylliseksi.

4.4 Muurola

Rovaniemen Muurolassa peruskoulun oppilaita kohdattiin yhteensä 141, joista 50,2 % oli tyttöjä ja 49,8 % poikia. 57,7 % oppilaista oli sitä mieltä, että alle 18-vuotiaiden alkoholin käyttöön tulisi puuttua nykyistä tehokkaammin. Puuttumisessa tärkeimpänä nuoret pitävät vanhempien osuutta. 61 % oppilaista

piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena. Oppilaita pyydettiin myös antamaan arvosana erilaisille vapaa-ajan vieton muodoille. Vapaa-ajan vieton muodot laitettiin järjestykseen seuraavasti:

1. Kavereiden kanssa oleminen
2. Harrastukset
3. Television katselu / musiikin kuuntelu
4. Yksin / rauhassa oleminen
5. Tietokoneella / konsolilla pelaaminen, netin käyttö

Murolan lukiossa kohdattiin 60 nuorta, joista 57,2 % oli tyttöjä ja 42,8 % poikia. Lukion opiskelijoista 49 % kertoi käyttävänsä alkoholia kerta-annoksena yleensä yli 7 annosta. 56,1 % oppilaista piti työskentelyä kouluilla tarpeellisena.

Palautekyselyssä oppilaita pyydettiin antamaan oppituntiin liittyville väittämille arvosana 1-5 sen mukaan, kuinka totta he kokivat sen olevan. Arvosanan 4 tai 5 väittämälle *Oppitunti oli yleisesti ottaen koulussamme tarpeellinen* antoi 47,3 % peruskoululaisista ja 42,6 % lukiolaisista. Väittämälle *Sain oppitunnilla uutta tietoa* arvosanan 4 tai 5 antoi 42,4 % peruskoululaisista ja 38,3 % lukiolaisista. Peruskoulun oppilaista 80,1 % ja lukiolaisista 64,2 % koki oppitunnilla käytetyn Diileri-lyhytelokuvan hyödylliseksi.

5 KÄYTETYT RESURSSIT

”Valitsen itse” (Enontekiö, Hyvinkää, Kotka, Muurola) -hanke saatiin käyntiin toden teolla Opetushallituksen myöntämällä 20 000 euron avustuksella (kesäkuussa 2008). Hankkeen valmistelut käynnistyivät jo vuoden 2008 alussa. Sankareiden oma rahoitusosuus muodostui hankkeen henkilöstökustannuksista ja niiden osuus muodostui hankkeen henkilöstökustannuksista ja niiden osuus oli noin 7 000 € vuonna 2008. Muita resursseja hanke sai eräiltä paikallisilta toimijoilta, kuten Lapin sairaanhoitopiiri, Lions-klubit ja vanhempainyhdistykset,

jotka osallistuivat pienimuotoisesti majoituskuluihin, sekä vanhempainiltojen tarjoiluihin. Ohessa liitteenä hankkeen tuloslaskelma. [liite 1]

6 TOIMINNAN JATKUVUUS JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Vanhemmat, mutta myös esim. opettajat, kouluterveydenhoitajat sekä nuorisotyöntekijät ovat lasten ja nuorten elämästä välittömimmin vastuussa olevia lähiaikuisia. Heidän tehtävänä on luoda keskinäiseen luottamukseen ja tasavertaisuuteen perustuvat yhteistyökäytännöt lasten ja nuorten elämää koskevissa kysymyksissä. Kaiken kaikkiaan ehkäisevää työtä tekevältä aikuiselta vaaditaan lasten ja nuorten elämäntilanteiden ja asenteiden tiedostamista sekä kannustavaa suhtautumista. Samalla hänen on tiedostettava oma vastuunsa lapsen ja nuoren kasvun mallina. Toimintaedellytyksiä voidaan parantaa alueellisella verkostotyöskentelyllä (terveys-, nuoriso-, opetus- ja sosiaalityö). Oma osaamista ja yhteistyötä voidaan vahvistaa myös täydennyskoulutuksen avulla. (Kylmänen 2007.)

”Valitsen itse” (Enontekiö, Hyvinkää, Kotka, Muurola) -hankkeen vaikuttavuuden kannalta on erittäin tärkeää, että hanke saa jatkoa. Pitkäjänteisellä alueellisella yhteistyöllä voidaan pitkällä tähtäimellä vaikuttaa alueen nuorten asenteisiin ja elämään. Säännölliset hyvinvointi- ja palautekyselyt, sekä kohdennettu työskentely vanhempainiltoineen luovat jatkuvan toimintamuodon, joka on mahdollista juurruttaa pysyvästi palvelujärjestelmään. Hankkeen vaikuttavuutta pystytään arvioimaan vuosittain toistettavilla vertailukelpoisilla kyselyillä. Monivuotiselle toiminnalle tärkeää olisi myös pysyvän ohjaus- ja seurantatyhmän perustaminen, joka osaltaan arvioisi ja kehittäisi toimintaa vielä enemmän aluelähtöisemmäksi kullakin paikkakunnalla.

Hyvinkäällä ja Kotkassa toiminnan jatkosta on jo neuvoteltu paikallisten päättäjien kanssa. Hyvinkäällä neuvottelut ovat jatkuneet jo pitkään, ja vuonna 2009 tullaan käynnistämään pitkäjänteistä toimintaa. Se, millaisena ja minkä laajuisena toiminta tullaan käynnistämään, selviää vuoden alussa. Kotkassa

monivuotisesta toiminnasta on myös käyty neuvotteluja, ja teemaviikko Kotkassa poiki toiminnan laajennuksen koskemaan ainakin Virolahden kuntaa. Toimintaa Virolahdella tullaan käynnistämään vuoden 2009 keväällä.

”Valitsen itse” (Enontekiö, Hyvinkää, Kotka, Muurola) -hanketta ei kuitenkaan ole mahdollista jatkaa Elämäni Sankari ry:n perusrahoituksen varassa. Toiminnan jatko edellyttää ulkopuolista rahoitusta ja/tai kuntien rahoitusosuutta.

Hyvinkäällä 26.1.2009

Jarno Saarinen
hankekoordinaattori
Elämäni Sankari ry

LÄHTEET:

Kylmänen Petri 2007. Valitsen itse. Ehkäisevän päihdetyön hanke 2006 – 2008.

Raportti vuodelta 2007

Stakes 2008. Kouluterveyskyselyn tulokset. Viitattu 4.12.2008.

<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>

LIITTEET:

1. Tuloslaskelma
2. Lehtileikkeitä 4 kpl